

סימן כא

שא ל ה :

כ"א כסלו, תש"ט.

בזמן האחרון מתרבים המקרים שבאים אלי אנשי מדינתנו יהודים הגשואים עם נכריות (וכן להיפך) ע"י ערכאות ומבקשים לגייר אותם ולהשיאם ע"י חוק מפני שעומדים לעלות לא"י.

א) עפ"י רוב יש לנכריות (או לנכרים) הללו זכויות מיוחדות שהצילו את בעליהן (או נשותיהם) בזמן השמד ממות ע"י זה שמאנו למלאות פקודות הרשעים הנאצים להפרד ולהתגרש מבעליהן היהודים והביאו עצמן בסכנה גדולה בשביל זה וגשלחו למחנה הסגר.

ב) יש שבאות מעוברות ורוצות להתגייר כדי שהולד יולד כיהודי.

ג) יש שיש להן מכבר ילדים מבעליהן היהודיים ורוצות לגייר הילדים עמן.

עד עתה סירבתי להכניס את הללו תחת כנפי היהדות מפני שאין כוונתם לש"ש כי אם לשם עליה לא"י ונהגתי כפי הדין בשו"ע (סימן י"א) „הנטען על העכו"ם וכו'. אבל רואה אני את גודל הטרגדיא הנוראה של מאות משפחות הרוצות לעלות ארצה ומצד שני לבי נוקפי לקבל עלי האחריות. לכן אני פונה למעכ"ת בתור הרב הראשי למדינת ישראל להורני הלכה למעשה בענין זה.

תשובה:

נהסעם שהנטען, או הבא, על הנכרית לא יכנס / קבלת גרים, וגר קסן, בימינו.

שלום וברכה.

מכתבו מיום כ"א כסלו ש. ז. נמסר לידי רק היום. זוהי באמת בעיה קשה. זוהי זמן ששלחתי חוזר בענינים הללו, לחברי מועצת הרבנות הראשית לא"י לדון ולהגיע ב"ה לידי מסקנה. ואולם הדבר עדיין לא יצא לפועל.

א) הקושי הגדול שבדבר הוא לא מצד הדין של הנטען על הנכרית, וכו', שנאמר רק „הנטען" ודין המשנה הוא, לפי המסקנה בגמרא. (בימות כד:) שלא לתת חיווק הלעז, שנאמר הסר ממך עקשות פה ולוות שפתים. אבל כשכבר כינס אותה (בחוקיהם) מה שידך טעם זה? אכן בתוספתא (בימות פ"ד) מפורש עכו"ם שבא על בת ישראל אעפ"י שנתגייר לא יכנס, משום שחוששין שנתגייר כדי להינשא

לה, וא"כ לאו דווקא נטען, ולמה נאמר במשנה נטען? בשלמא מעיקרא שסברו שיש חשש על עצם הגירות ניהא, דקס"ד אפילו נטען, אבל למסקנה משום לעז, דאחי לאחזוקי לקלא קמא מאי טעמא? ובש"ע סימן י"א סעיף ה'—ו' נאמרו שני הדברים הנטען מנכרית וכו' ועכו"ם ועבד שבא על בת ישראל וכו'. וצ"ל שבבא עליה החשש שמתגיירת לשם אישות הוא חזק, וע"כ אין לקבלה לכתחילה, ואם נתגיירה לא יכנס לכתחילה, אבל בנטען אין זה רק ספק, ומשום כך אין לחוש לקבלה אפילו לכתחילה, ואין למנוע לכתחילה את הנישואין אלא משום חיווק הלעז, וע"כ שני הטעמים קיימים, בנטען שלא לחזק את הלעז, ובבא עליה אין טעם לחשש של חיווק הלעז, אבל לא יכנס, משום גדר וסיג, שלא ירבו גרים כאלה, ומיהו בשני המקרים אין לקבלם לכתחילה, שבשניהם יש לחוש שאין הגירות לשם שמים, ובדיעבד גרים הם, אלא שלענין לכנס, יש הבדל שבמקרה הראשון אין החשש אלא משום חיווק הלעז, ובמקרה השני הוא לא משום חיווק הלעז, אלא משום גדר וסיג, כנ"ל, ואפשר להיות נ"מ לדינא, והיינו שאם בדקו בית דין את מוצאי חקול, ומצאו שהוא שקר גם לכתחילה

שהוא או היא ישמור, לפי שאחרת תהא האשה גרורה אחרי הבעל, והאיש מושפע מאשתו, וד"ל, וצריך להסביר להם, שאעפ"י שיש הרבה יהודים שאינם שומרים, הרי ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא, אבל הבא להתקבל בברית ישראל, א"א אלא בדרך הנ"ל, ואז אפשר לגיירו או לגיירה, ואז אני אומר במדה מרובה בשעת הדחק בשום לב למצבם החמור, ולעובדה של הזכויות שיש לבני אדם הללו כפי שקבע כ"ת במכתבו הנ"ל סעיף א'.

(ג) ודע שאעפ"י שהדין כבר מימי התנאים ז"ל הוא שבדיעבד כולם גרים הם, יש לי חשש רציני בזה"ל, לפי שלפנים בישראל, היה העברין נבזה ונרדף בעמו, וע"כ כשקיבל עליו גוי יהדות, אעפ"י שהסיבה הראשונה שהגיעו לכך היתה אישיות, הרי ידע שיהא מצבו רע מאד בחברה היהודית, (ומהחברה הגויית יהא תלוש ונעקר), אם לא יתנהג כתורה, משא"כ בימינו שכ"כ הרבה יש חפשים, ולא רק שאינם מתקשים בגלל זה, אלא שעומדים עוד בראש האומה והקהלות, וע"כ יש לחוש שאיננו באמת מקבל עליו לשמור את המצוות, אלא שמשום הסיבה, הוא אומר בפיו, אבל לבו כל עמו, והריטב"א אומר שאבא אונסו גמר וקיבל, ובימינו י"ל שאבא אונסו הוא אומר מה שאומר אבל למה לו לגמור בדעתו לשמור באמת וד"ל, וע"כ היום האחריות מוטלת ביותר על הרב להתבונן בכל מקרה עד שתתישב דעתו עליו שבני אדם הללו מסתבר שבאמת ישמרו את דת קדשנו.

(ד) ע"ד נשים נכריות הנשואות ליהודים ומעוברות ורוצות להתגייר כדי שהולד יהא יהודי, הנה זוהי שאלה של גיור האם ותלוי בהנ"ל, אם יש לקבל את האם, אלא שכאן לכאורה הדבר יותר קל, שהכוונה כדי שהולד יהי יהודי זוהי לכאורה כוונה טובה לש"ש, ואין זה בכלל גירות לשם דבר, כלומר מפני עילה שאינה ענין של גירות לשם שמים, אבל אם המשמעות היא שהיא אין לה רצון כשהיא לעצמה להיות יהודיה, אם כן לכאורה הכוונה היא רק בשביל ילדה שיהא קל להעלותו לארץ, ולסגלו שם אח"כ. אבל הדבר חוזר להנ"ל, שזה תלוי בראות עינו של הרב, וכמו שפירשתי לעיל, שאעפ"י שגר קטן כשהביאווה אביו ואמו מטבילין אותו ע"ד ב"ד לפי שזכות היא לו, הבא שאני, שאין אנו מטבילין אותו אלא אותה, ותלוי בדידה, וחוזר להנ"ל כפי שהותנה לעיל שאם יש לקבלה, מקבלין אותה, וממילא הבן נעשה גר.

(ה) וכשרוצות לגייר עצמן וילדיהן שנולדו מיהודי אתן הכל חוזר להנ"ל, אלא שאעפ"י שקי"ל שגר קטן שהביאווה אביו ואמו מטבילין אותו על דעת בית דין לפי שניחא לו במה שהוריו עושים, והעיקר לדעת במה רוצה האב, וכאן אעפ"י שמבחינת הדין אין זה אביו, אבל מכיון

יכנוס, כמו לענין קלא של קידושין, דמבטלינן קלא, משא"כ במקרה האחרון שאין זה לעז אלא דבר ברור שבא עליה, אין מקום לכנוס, אלא כששניהם מחזיקין, ואין יסוד להחזיק שבא עליה, אבל כשמודים לא שייך דבר זה, וכ"ת אין אדם משים עצמו רשע, וזה שאין עונשין אותו על כך, בעונש אחר, אבל למנוע הכניסה, לא שייך דבר זה, ועוד שיש דרכים שנאמן אדם בכך, כגון שבא לבקש תשובה וכפרה, וכו', ואכ"מ.

(ב) ולענין נדון דידן, הרי י"ל שכשכבר הם קשורים בנישואים אורחים, והקשר קיים עפ"י חוק המלכות, לא שייך לאמר שמתגייר או שמתגירת לשם אישות, ואם כי יש לחוש עדין שהיא מתגירת מפני שהוא מתחרט, והוא לוחץ עליה, והוא מתגייר משום שהיא לוחצת עליו, אבל אין תחשש כ"כ גדול, וכיון שבדיעבד גרים הם, אין לנו לחוש כ"כ, ושאינו היכא שהוא בא עליה בודאי, ולא נשאה אפילו בדיניהם, שאז הרי יש חשש של גירות לשם אישות, שהוא רוצה באשה זו, ואינו רוצה לישב אתה בלי נשואין או לישאנה בנימוסי הגוים, משא"כ כשכבר נשואים ואגודיים זב"ו, אין טעם כ"כ שלא לקבלם, ואם מקבלים לכתחילה, ודאי שמסדרים להם אח"כ חופה וקידושין כדמרי.

אלא שכאן יש חשש אחר, שהכוונה היא לשם עליה לא"י, אך זה תלוי במצבם במדינתכם, שאם המצב הוא כך, שבתור זרים לא יוכלו להשאר במדינתכם, הרי הכוונה שלא לש"ש גלויה, אבל אם אפשר להם להשאר במדינה, אלא שהם חפצים בארץ ישראל, הרי זו לכאורה כוונה לשם שמים, שהם עוקרים דירתם ועוברים פרנסתם לנוע לארץ אחרת, ודווקא לא"י, הרי ניכר שכוונתם להאחז בעם ישראל, ובארצו, והיינו שניכר לבית דין שהוא והיא רוצים בכך, (שאם רק צד אחד, היינו הצד הישראלי, רוצה, הצד השני מסכים על כרחו, כלומר הצד שהוא גוי, שהוא קשור ואחוז בצד שהוא ישראלי), ואז הרי זוהי כוונה טובה, ואין צריך למנוע את קבלתם, אבל אם אין להם אפשרות להשאר שם במדינתכם וההכרח הוא להם לעלות לא"י, הכוונה מוגמת, ואעפ"י יש מקום לצדד בזכותם, עפ"י הגר"ש קלוגר ז"ל, בחכמת שלמה אה"ע סי' י"א, סעיף ה' ובשר"ת טוב טעם ודעת, שבמקרה שברור הדבר שלא יפרשו זמ"ז בשום אופן ויצא לתרבות רעה או האיש, או האשה, ועלול שהיא או הוא, היהודי או היהודיה יעבור לדת הנוצרית, אפשר לקבל, אך בזה יש תנאי הכרחי לעיכובא, והוא שהרב יחקור ויבדוק עד שתתישב דעתו עליה, שהבא להתגייר, הוא אדם כעל רגש דתי, ושכשיסבירו לאדם זה, איש או אשה, את עיקרי הדת שלנו ואת המאור שבמצוותיה, בטוב טעם ודעת, מסתבר שישמרו, שבת וכשרות, וטהרת משפחה, וכו', וצריך ג"כ שיבטחו בפירוש על מצפונם, לשמור את היהדות כולה, וצריך לקבל ג"כ הבטחה מהצד היהודי

בצרה הזאת, וע"כ הענין חוזר למה שאמרתי, לעיל, שאם לפי אומד דעת הרב יש סיכויים שהחורים ישמרו יהדות, ויש חשש של תרבות רעה, אם לא נקבלם כנ"ל, אפשר לקבל וכמבואר לעיל.

ובזה הנני ידידו מוקירו מאד.

החנות בברכת ציון וירושלים.

המקוה לראותו בקרוב בעיר קדשנו ת"ו.

יצחק אייזיק הלוי הרצוג

הרב הראשי לארץ-ישראל

שהוא אביו הטבעי, ג"כ שייכת הסברה שניחא ליה במאי דעביד אבותו. אבל כאן יש קושי אחר, שאם האב והאם שניהם גוים, וגיכר שהם הפצים שילדם יהא יהודי, אלא שהם עצמם מהססים לקבל עליהם את עול הכבוד של התורה, מסתבר שיגדלו את בנם ליהדות. כי אל"כ למה מביאים אותו לגיור, ואין חשש שהולך ילמד מהם, שהוא יודע שהם נכרים, אבל כשהאב הטבעי הוא ישראל ויראה הבן שאיננו שומר מצוה ושהאם שהתגידה איננה שומרת, איזה סיכויים יש כאן שיתחנך ליהדות, ולמה לנו להכנס

סימן כב

שאלה :

דין בן הנולד לו מן הנכרית ואם חייב האב במזונותיו

תשובה :

ד' כסלו, התרצ"ח.

אחדשה"ט.

מתחייב ממון בהודאתו, שאל"כ הרי כל שאילו הודה לא היה מתחייב ממון אין משיבועין אותו כשאינו מודה (ח"מ פ"ז). ואמנם יש לעורר בזה ואכ"מ, אכן לע"ד ברור שהב"י פירש כוונת הריב"ש שהוא חייב ממש ולא שמביישים אותו ברבים, וזה חולק על הר"ן.

(ב) ולענין התמיהה על המגיה במל"מ שרצה לדקדק מדברי הרמב"ם (אישות פ"ב ה"ד) שכתב: "כשם שאדם חייב במזונות אשתו כך הוא חייב במזונות בניו ובנותיו הקטנים" שבמקום שאינו חייב במזונות אשתו אינו חייב במזונות הבנים, וזה הלא היפך ממה שמפורש ברמב"ם (אישות פכ"א ה"ז) שאם רצתה המגורשת שיהיה בנה אצלה אין מפרישין אותו ממנה עד שיהיה בן שש שנים גמורות אלא כופין את אביו ונותן לה מזונות והוא אצל אמו, מוכח שהרמב"ם חולק על הסברה שעלה בדעת המגיה הנ"ל לדקדק בדבריו. וזה הביא את כ"ג להכניס משמעות חדשה בדעת הר"ן, ואף בדעת הרמב"ם. באופן שמוצא בהן סעד לחייב האב במזונות בנו הנולד מן הנכרית. הנה אם באנו לחדש סברות לתרץ את הסתירה במגיה היה מקום להשיב שכוונת המגיה היא דלעולם תיקנו מזונות לקטני קטנים משום האם, אלא דכל זמן שהאם קיימת לא פלוג רבנן וחיובוהו אף שפטור ממזונות האם, אבל כל שאין האם קיימת אינו חייב במזונותיהם.

בכל אופן הר"ן גופיה לא קבע מסמרות בדבריו, ועכ"פ אין לבנות עליהם שום יסוד לחיוב במזונות הבן הנולד מן הנכרית.

יסלח לי כ"ג על איחור תשובתי. זה כמה זמן עבר מיום שמסר לי ידידנו הרב הלוי שליט"א את קונטרסו. והנני כעת מעיין בו אך מפני טרדותי הגדולות הנני מוכרח להצטמצם בענין הספק שמעורר בסוף קונטרסו בחובת האב במזונות בנים מן הנכרית.

א

[אם מזונות הבנים מדין מזונות האם / אחותו מן השפחה והנכרית / אם חלדותיו מן הנכרית הם שלון]

(א) כ"ג רוצה להשוות את דעת הריב"ש, שהאב חייב במזונות בנו מן הפנויה, עם דעת הר"ן, ס"פ אעפ"י, שחיוב מזונות בניו הקטנים הוא דוקא כשהאם קיימת, ומצדד כ"ג לומר שאף הריב"ש אפשר שמוזה להר"ן אלא שדנים לזה כדין למעלה מבני שש שמביישים אותו ברבים.

הנה קשה לדחוק כוונה זו לתוך דברי הריב"ש, כי הריב"ש בסימן מ"ב אומר בעובדא ידידה שאם לא היה הדין שהוא נאמן שאין זה בנו עדיין לא היה חייב להשבע היסת שלא בא עליה אלא שאינו יודע שהוא בנו. ומשמע שאם היה מודה שהוא בנו היה חייב לשלם. היינו שהוא